

IN COENA DOMINI
SERMO

De baptismo, sacramento altaris, et ablutione pedum.

1. Hi sunt dies quos observare debemus, dies pleni pietate et gratia, quibus etiam sceleratorum nominum mentes ad pœnitentiam provocantur. Tanta siquidem est vis sacramentorum eorum quæ diebus istis recoluntur, ut possint ipsa quoque lapidea scindere corda, et pectus omne, licet ferreum, emollire sufficiant. Denique videmus usque hodie ad passionem Christi non modo cœlestia compati, sed terram moveri, et petras scindi, et in confessione peccatorum aperiri monumenta. At vero quoniam sic est in spiritualibus cibus, sicut et in corporalibus, ut in quibusdam statim præsto sit sapor, in aliquibus oporteat laborare: quæ manifesta sunt, nostro non indigent ministerio; quæ vero clausa sunt, diligentem volunt habere considerationem [*alias* consideratiorem]. Neque enim tradit mater parvulo nucem integram, sed frangit eam, et nucleum porrigit. Sic et ego vobis, fratres charissimi, si possem, sacramenta quæ clausa sunt, aperire debueram; sed, quia minus possum, rogemus ut vobis pariter et mihi mater sapientia frangat nuces istas, nuces, inquam, quas protulit sacerdotalis virga, virga virtutis, quam emisit Dominus ex Sion. Multa quidem sunt sacramenta, et scrutandis omnibus hora non sufficit. Fortassis etiam aliqui vestrum imbecilles sunt ad tanta simul capienda. De tribus itaque sacramentis (39), quæ satis congrua sunt huic temporis, dicendum erit quod Dominus ipse donaverit.

2. Sacramentum dicitur sacrum signum, sive sacrum secretum. Multa siquidem fiunt propter se tantum; alia vero propter alia designanda, et ipsa dicuntur signa, et sunt. Ut enim de usualibus sumamus exemplum, datur annulus absolute propter annulum, et nulla est significatio: datur ad investiendum de hæreditate aliqua, et signum est, ita ut jam dicere possit qui accipit: Annulus non valet quidquam, sed hæreditas est quam querebam. In hunc itaque modum appropinquans passioni Dominus, de gratia sua investire curavit suos, ut invisibilis gratia signo aliquo visibili præstaretur. Ad hoc instituta sunt omnia sacramenta, ad hoc Eucharistiæ participatio, ad hoc pedum ablutio, ad hoc denique ipse baptismus, initium sacramentorum omnium, in quo complantamur similitudini mortis ejus: unde et trina mersio tridui, quod nunc celebrandum est, formam gerit. Sicut enim in exterioribus diversa sunt signa, et, ut cœpto immoremur

(39) Sacramenti nomen hic generalius sumitur, prout non tantum vera legis novæ sacramenta, qualia sunt baptismus et sacramentum altaris, sed etiam sacramentalia comprehendit, qualis est ablutio pedum, quam etiam Ernardus Bonæ Vallis abbas in sermone de ablutione pedum, qui unus est libri De cardinalibus Christi operibus, sacramentum itidem

ASPI exemplo, variæ sunt investituræ secundum ea de quibus investimur: verbi gratia, investitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per baculum et annulum simul: sicut, inquam, in hujusmodi rebus est, sic et divisiones gratiarum diversis sunt traditæ sacramentis. Quæ est ergo gratia, unde per baptismum investimur? Utiq; purgatio delictorum. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi qui solus est mundus, et in quem peccatum non cadit, Deus? Hujus quidem gratiæ sacramentum prius erat circumcisio, ut originalis rubiginem culpæ, quæ manaverat a parentibus primis, cultellus eraderet: sed veniente Domino, qui agnus est totus suavis et mitis, cuius jugum suave est et onus leve, optime satis mutatum est, ut inveteratam rubiginem eum unctione sancti Spiritus aqua dilueret, et acerbitas illa cessaret.

3. Sed forte quærat aliquis, et dicat: Si deletum est in baptismo quod contraximus a parentibus, cur adhuc manet cupiditatis fomes, et velut incentivum quoddam peccati? Neque enim dubium quin a primis parentibus in nos traducta sit lex ista peccati. Omnes siquidem peccatrice voluntate generamur, et inde voluntas nostra corrupta est tanquam ulceribus plena (40): unde licet inviti, pruritus quosdam concupiscentiarum, et tanquam bestiales motus sentimus. Dixi vobis sæpius, nec mente excidere debet, quoniam in casu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem super acervum lapidum, et in luto: unde non solum inquinati, sed etiam vulnerati et graviter quassati sumus. Lavari quidem cito possumus; ad sanandum vero opus est curatione multa. Lavamur igitur in baptismo, quia deletur chirographum damnationis nostræ: et hæc gratia nobis confertur, ut jam nihil nobis concupiscentia noceat, si tamen a consensu abstinemus: atque ita tanquam sanies inveterati ulceris removetur, dum tollitur damnatio, et responsum mortis, quod prius inde manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritus ulceris hujus ferre queat? Confidite, quia et in hoc gratia subvenit, et ut securi sitis, sacramentum [*alias*, sacramenti] Dominici corporis et sanguinis pretiosi investituram habetis. Duo enim illud sacramentum operatur in nobis: ut videlicet et sensum minuat in minimis, et in gravioribus peccatis tollat omnino consensum. Si quis vestrum non tam sæpe modo, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ,

appellat. Alias sane Hugo a Sancto-Victore, illius temporis auctor, solemnem sacramentorum numerum habet.

(40) In quibusdam scriptis deest hoc membrum, et inde... ulceribus plena: quæ tamen verba recte cum sequentibus coherent, ubi de sanie inveterati ulceris agitur.

luxuriæ, aut cæterorum hujusmodi, gratias agat corpori et sanguini Domini, quoniam virtus sacramenti operatur in eo; et gaudeat quod pessimum ulcus accedat ad sanitatem.

4. Sed tamen quid agimus, quod in hoc corpore peccati, et in hoc tempore malo non possumus esse sine peccato? Nunquid desperabimus? Absit! Si dixerimus, ait beatus Joannes, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est. Si autem confiteamur peccata nostra, fidelis Deus est, qui remittat peccata, et emundet nos ab omni iniquitate (I Joan. 1, 8, 9). Nam ut de remissione quotidianorum minime dubitemus, habemus ejus sacramentum, pedum ablutionem. Quæris forte unde sciam quod sacramentum sit hujus remissionis; maxime cum ipse Dominus promiserit Petro dicens: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea; nihil autem de sacramento locutus est; sed tantum: Ecceplum, inquit, dedi vobis, ut et vos ita faciatis. Verum multa habebat illis dicere, sed tunc portare non poterant. Ideoque nec ex toto voluit eos anxios et suspectos relinquere, nec dicere quod tunc non caperent. Vis autem nosse quia pro sacramento illud est, non pro solo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum est: Si non laveris te, non habebis partem mecum. Aliquid igitur latet quod necessarium est ad salutem, quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in regno Christi et Dei. Vide enim si non expaverit Petrus ad tantæ comminationis terrificum S92 verbum, si non agnovit salutare esse mysterium, cum respondit: Domine, non tantum pedes meos, sed et manus, et caput. Et unde scimus quia ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, et a quibus plane cavere non possumus ante mortem, ablutio ista pertineat? Ex eo plane, quod offerenti manus et caput pariter ad abluendum responsum est: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet (Joan. XIII, 7-10, 15).

IN DIE SANCTO PASCHÆ.

SERMO

De septem signaculis quæ solvit Agnus.

1. Vicit leo de tribu Juda (Apoc. v, 5). Vicit plane malitiam sapientia, attingens a fine usque ad finem fortiter, et suaviter universa disponens: sed pro me fortiter, suaviter mihi. Vicit Judæorum blasphemias in patibulo, fortem armatum alligavit in atrio, et de ipso mortis imperio triumphavit. Ubi enim sunt opprobria tua, Judæe? ubi sunt, Zabule, vasa captivatis? ubi est, mors, victoria tua? Confusus est calumniator, raptor spoliatus est. Novum genus potentiæ! hactenus victoriosa mors obstupescit. Quid tu, Judæe, qui pridie ante crucem agitabas caput sacrilegum? quid verum hominis caput Christum exagitabas opprobriis (41)? Christus, inquit, rex Israel descendat de cruce (Marc.

(41) Alias, Quid sacrum hominis Christi caput exagitabas opprobriis.

ALotus enim est, qui gratia peccata non habet, cuius caput, id est intentio et manus, id est operatio et conversatio, munda est; sed pedes, qui sunt animæ affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi esse non possunt, quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiositati plus quam oporteret, cedat animus vel ad horam: In multis enim offendimus omnes (Jac. III, 2).

5. Verumtamen hæc nemo contemnat aut parvipendat. Impossibile est enim cum eis salvari, impossibile est ea dilui, nisi per Christum Jesum, et a Christo. Nemo, inquam, perniciose securitate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, quoniam, ut audivit Petrus ab ipso, nisi laverit ea Christus, non habebimus partem cum eo. Nec ideo tamen pro eis necesse est nimis esse sollicitos; ignoscet facile, imo et libenter, si modo nos agnoscamus. In hujusmodi namque, quasi inevitabilibus, et negligentia culpabilis est, et timor immoderatus. Hinc est quod, in oratione quam ipse instituit, quotidie pro peccatis illis voluit nos orare (Luc. XI, 4). Sicut enim de concupiscentia diximus quod, licet damnationem abstulerit, quia juxta Apostolum: Nulla damnatio est his qui sunt in Christo Jesu (Rom. VIII, 1); tamen ad humiliandos nos ipsam adhuc patitur vivere in nobis, et graviter affligere nos, ut sentiamus quid nobis gratia præstet, et semper ad illius auxilium recurramus: sic et de minoribus istis peccatis pia dispensatione nobiscum agitur, ut non penitus auferantur; sed in illis nos erudiat Deus, ut cum minima cavere non possumus, certi simus quod non nostris viribus majora superemus; semperque timorati et omnino solliciti simus quomodo ejus gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter necessariam esse sentimus.

xv, 32). O venenata lingua, verbum malitiæ, sermo nequam! Non est hoc, Caipha, quod paulo ante dicebas: Expediit ut unus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat (Joan. XI, 50). At illud, quia mendacium non erat, non loquebaris de proprio, non a temetipso dicebas: Si rex Israel est, descendat de cruce (Matth. XXVII, 42), hoc plane tuum est; magis autem ejus qui mendax est ab initio. Quid enim consequentiæ videtur habere ut descendat, si rex est; et non magis ascendat? Sic non meministi serpens antique, quam confusus, abscesseris olim, cum dicere præsumpsisses: Mitte te deorsum; et: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me? (Matth. IV, 6, 9). Sic tibi, Judæe,

excidit quod audisti quia *Dominus regnavit a ligno*, **893** ut regem abneges, quia manet in ligno? Sed forsitan nec audisti [*alias legisti*] quia non Judæis, sed nationibus hæc annuntiatio debebatur. *Dicite*, inquit, *in nationibus, quia Dominus regnavit a ligno* (42). (Psal. xcvi, 10.)

2. Merito proinde titulum regni præses gentilis inscripsit ligno, nec potuit Judæus, ut voluit, corrumpere tituli inscriptionem, nedum impedire Dominicam passionem, et nostram redemptionem. *Descendat*, inquit, *si rex Israel est*. Imo vero quia rex Israel est, titulum regni non deserat, virgam imperii non deponat, cujus nimirum imperium super humerum ejus, sicut præcinit Isaias (Isa. ix, 6). *Noli*, inquit, Judæi ad Pilatum, *noli scribere: Rex Judæorum; sed, Quia ipse dixit, Rex sum Judæorum*: et Pilatus: *Quod scripsi, scripsi* (Joan. xix, 19-22). Si Pilatus quod scripsit, scripsit, Christus non perficiet quod incepit? Ipse enim cepit: et salvabit nos. Sed dicunt: *Alios salvos fecit se ipsum non potest salvum facere* (Matth. xxvii, 42). Imo vero si descenderit, neminem salvum faciet. Cum enim salvus esse non possit, nisi qui perseveraverit usque in finem, quanto minus poterit esse Salvator? Alios ergo salvos facit [*alias fecit*]: nam salvatione, cum sit salus, ipse non indiget. Operatur salutem nostram, nec caudam deesse patitur sacrificio vespertino hostiæ salutaris. *Novit*, inique, quid cogites. Non dabit tibi occasionem subripiendæ nobis perseverantiæ, quæ sola coronatur. Non faciet obmutescere prædicatorum linguas, consolantium pusillanimes, et dicentium singulis: Tu locum tuum ne deseras; quod sine dubio sequeretur, si respondere possent quia Christus suum deseruit. Proni enim sunt sensus hominis et cogitationes in malum. Sine causa, maligne, parasti sagittas tuas in pharetra; et discipulorum suspiria cumulas opprobriis Judæorum. Illi quippe desperant, isti improperant: sed Christo neutra tela nocebunt. Aliud tempus elegit confortandis discipulis, et aliud adversariis confutandis.

3. Interim patientiam magis exhibet, humilitatem commendat, obedientiam implet, perficit charitatem. His nempe virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur: et est supereminetior charitas, a dextris obedientia, patientia a sinistris, radix virtutum humilitas in profundo. His ditavit tropæum crucis consummatio Dominicæ passionis, cum ad Judæorum blasphemias humilis, ad vulnera patiens, intus linguis, clavis exterius pungeretur. Nam et charitas in eo perfecta est, quod pro amicis animam posuit; et obedientia consummata, cum inclinato capite tradidit spiritum, factus obediens usque ad mortem. His spoliare dotibus, hæc privare gloria Christi satagebant Ecclesiam, qui dicebant: *Si rex Israel est, descendat de cruce*. Nimirum ut non sit

(42) Sic etiam nunc legitur in versione Romana Vide S. Justini Dialogum cum Tryphone.

A jam obedientiæ forma, non incentivum amoris, non patientiæ vel humilitatis exemplum; sed deleri habeant ex Evangelio verba illa suavissima, et dulciora super mel et favum: *Majorem hæc dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Joan. xv, 13); et ad Patrem: *Opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam* (Joan. xvii, 4); itemque ad discipulos: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29); et: *Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum* (Joan. xii, 32). Hoc est enim quod dolet venenati serpentis astutia, exaltatum in deserto serpentem æneum, cujus intuitu sanentur vulnera quæ infixit (Num. xxi, 8). Alioquin quonam alio instigante misisse credimus uxorem Pilati ad ipsum, dicentem: *Nihil tibi et justo illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum?* (Matth. xxvii, 19.) Timebat ergo jam tunc; sed nunc maxime virtute crucis enervari se sentiens inimicus, sera ducitur poenitentia: et quos instigavit ad crucifigendum, instigat ad suadendum ut de cruce descendat. Denique: *Si rex Israel est*, inquit, *descendat de cruce, et credimus ei*. Hæc plane serpentis astutia, hæc adinventio nequitia spiritualis. Audierat impius Salvatoris vocem dicentis: *Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel* (Matth. xv, 24); et noverat quantum pro salute illius populi zelum gerere **891** videretur. Propterea malitiose nimis linguas erudiens blasphemorum, suggerebat ut dicerent: *Descendat, et credimus*; quasi jam nihil posset obstare quin descenderet, qui eorum credulitatem tantopere desideraret.

4. Sed quid machinatur, aut cui parat insidias versipellis? Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus, et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Non movetur vana pollicitatione, qui novit omnium corda, sicut nec exprobratione blasphema mitissimus omnium movebatur. Eo quippe tendebat malitiosa suasio, non ut ipsi crederent, sed nostra quoque, si qua erat, fides in eum omnimodis deperiret. Legentes enim: *Dei perfecta sunt opera* (Deut. xxxii, 4), quando fateremur Deum, qui salutis opus reliquisset imperfectum? Sed audiamus quid ad hæc Christus respondeat per prophetam: *Quæris signa, Judæe? Expecta me in die resurrectionis mee* (Soph. iii, 8). Si vis credere, majora jam tibi opera demonstravi. Multiplicavi signa, sanitates perfecisti heri et pridie: hodie magis habeo consummari. An non majus erat, quod vidisti e corporibus obsessis spiritus exire malignos, et de grabatis suis exsilire paralyticos, quam e manibus meis vel pedibus clavos resiliere quos infixisti? Sed patiendi tempus est, non faciendi; et passionis horam sicut prævenire frustra conatus es, sic nec poteris impedire.

5. Sed si adhuc generatio prava et adultera signum quaerit, non ei dabitur nisi signum Jonæ propheta (Matth. xii, 39); non signum descensionis, sed re-

seu Italica, uti et in nostro S. Germani Psalterio-

surrectionis. Quod si Judæus non quaerit, amplectatur et gaudeat Christianus. Vicit enim leo de tribu Juda. Suscitatus est paterna voce leonis catulus; clauso prodiit tumulo, qui de patibulo non descendit. An vero id majus sit, inimici nostri sint iudices, qui tam curiose munierant monumentum, signantes lapidem cum custodibus. Huic enim lapidem magnum valde, de quo mulieres illæ devotæ invicem querebantur, facta jam resurrectione Dominica *revolvit angelus, et resedit*, sic scriptum est, *super eum* (Matth. xxviii, 2; Marc. xvi, 3). Constat proinde clauso exisse tumulo redivivum corpus, quod clauso Virginis utero natum processit in vitam, et ad discipulos clausis introivit januis in conclavim. Sed est locus unde clausis noluit procedere januis, carcer utique gehennalis. Confregit siquidem ferreos vectes, repagula universa contrivit, ut libere suos educeret, quos redemerat de manu inimici et plenis egredierentur portis agmina [*alias additur sanctorum*] dealbatorum, qui laverant stolas suas, et candidas eas fecerant in sanguine Agni, candidas prosum in sanguine; quia exivit cum eo et in eo etiam aqua dealbans; et testimonium perhibet ipse qui vidit. Aut certe candidas in sanguine, sed id sanguine Agni novelli lacteo, candido et rubicundo, sicut habes in Cantico canticorum: *Dilectus meus, ait sponsa, candidus et rubicundus, electus ex millibus* (Cant. v, 10). Inde est quod in stola candida et fulgureo vultu testis quoque resurrectionis apparet.

6. Jam si confutandis Judæorum calumniis sufficere videtur hoc ipsum, quod clauso egressus est monumento, cui insultantes dicebant: *Si rex Israel est, descendat de cruce*: curiosus namque monumentum claudere et signare studuerant, quam infligere clavos; si igitur vicit leo de tribu Juda in hoc ipso processu, et majus demonstravit opus quam peterent; ipsum jam resurrectionis miraculum cui poterit comparari? Legimus quidem nonnullorum præcessisse resurrectiones, aut magis certe suscitationes, sed istius præambulas, quibus et duplici privilegio noscitur præeminere. Nam cæteri quidem resurrexerant [*alias additur mortui*] iterum morituri: Christus resurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur. Illi mortui denuo opus habent iterum resuscitari: Christus quod mortuus est peccato, mortuus est semel; quod autem vivit, vivit Deo (Rom. vi, 9, 10), vivit in æternitate. Merito proinde resurgentium primitiæ Christus; qui ita resurrexerit, **895** ut cadere non adjiciat, qui solus attingit immortalitatem.

7. Est aliud, in quo resurrectionis hujus innotescat gloria singularis. Quis enim in cæteris omnibus suscitavit aliquando semetipsum? Ineffabile istud est, ut a morte se excitet ipse qui dormit. Singulare est; non est qui faciat, non est usque ad unum. Eliseus propheta mortuum suscitavit (IV Reg. iv, 35), sed alterum, non semetipsum. Ecce enim quot annis jacet in monumento, quod a se non potest

A sperans ab alio suscitari; ab eo utique qui triumphavit mortis imperium in seipso. Inde est quod cæteros quidem dicimus suscitatos, Christum resurrexisse, qui solus virtute propria victor prodiit de sepulcro: siquidem et in hoc vicit leo de tribu Juda. Quantum poterit, immo quid non posse videbitur vivens, et dicens Patri: *Resurrexi, et adhuc sum tecum* (Psal. cxxxviii, 18); qui tam potens exstitit deputatus cum mortuis, sed inter mortuos liber?

8. Nec vero resurrectionem distulit ultra tertiam diem, ut propheta fidelis inveniatur, qui dixit: *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos* (Osee vi, 3). Decet nimirum ut quemadmodum caput præcessit, sequantur membra. In patibulo sexta feria redemit hominem, ipsa die qua fecerat hominem in initio: sequenti die sabbatizavit in monumento, consummato opere quod susceperat; tertia vero, quæ prima dierum est, primitiæ dormientium apparuit mortis victor, novus homo. Ita et nos, quicumque sequimur caput nostrum, tota die hac qua plasmati et redempti sumus, non cessemus agere poenitentiam, non cessemus tollere crucem nostram, perseverantes in ea, sicut ipse perseveravit, donec dicat Spiritus ut requiescamus a laboribus nostris. Neminem audiamus, fratres, non carnem et sanguinem, non spiritum quemlibet, descensum a cruce suadentem. Persistamus in cruce, moriamur in cruce; deponamur aliorum manibus, non nostra levitate. Caput nostrum deposuere viri justi; nos vero dignatione sua angeli sancti deponant, ut consummata viriliter die crucis, secunda quæ post mortem est, quiescamus suaviter, dormiamus feliciter in sepulcris, expectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei, qui resuscitabit corpora nostra tertia demum die, configurata corpori claritatis suæ. Fetent quatuoridui, sicut de Lazaro scribitur: *Jam fetet, Domine; quatuoriduanus est enim* (Joan. xi, 39).

9. Adinventio filiorum Adam quartam formavit diem, quam a Domino non accepit. Propterea corrupti sunt, et abominabiles facti sunt tanquam jumenta quæ in stercore suo putruerunt. Divinæ siquidem ordinationis est triduum quod prædiximus, in labore, in requie, in resurrectione. Non placent hæc filiis hominum, sed suam volunt præferre diem diferentes poenitentiam, ut indulgeant voluptati. Non est hæc dies quam fecit Dominus: quatuoridui facti sunt, et jam fetent. Non novit hanc, quod de Maria natum est, Sanctum: tertia resurrexit die. ne videret corruptionem. *Vicit itaque leo de tribu Juda*. Occisus est agnus, sed leo vicit. Leo rugiet, quis non timebit? Leo, inquam, fortissimus bestiarum, qui ad nullius pavebit occursum, scilicet Leo de tribu Juda. Paveant qui abnegaverunt, qui dixerunt: *Non habemus regem nisi Cesarem* (Joan. xix, 15). Paveant qui dixerunt: *Nolumus hunc regnare super nos* (Luc. xix, 14). Redit siquidem accepto regno, et malos male perdet. Vultis nosse quia redit accepto regno? *Data est mihi*, inquit

omnis potestas in celo et in terra (Matth. xxviii, 18). Sed et Pater in psalmo: *Postula a me, ait, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, et tanquam vas figuli confringes eos* (Psal. ii, 8, 9). Fortis siquidem leo est, non crudelis: gravis tamen indignatio ejus; et intolerabilis ira columbæ. Sed pro suis leo rugiet, non in suos. Paveant alieni: tribus Juda magis exsultet.

10. Gaudeant qui induti sunt confessione, quorum omnia ossa dicunt: *Domine, quis similis tibi?* (Psal. xxxiv, 10.) *Leo de tribu Juda, radix David.* Dicitur enim David visu desiderabilis, vel manu fortis; et idem ait: *Ante te omne desiderium meum* (Psal. xxxvii, 10); et: *Fortitudinem meam ad te custodiam* (Psal. lviii, 10). *Radix inquit, David.* Non David radix ejus, sed ipse radix David, quia portat, et non portatur. Merito, David sancte, filium tuum vocas dominum tuum, quia non tu radicem portas, sed radix te. Radix fortitudinis tuæ et desiderii, radix desiderabilis, radix fortis. *Vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus.* Apocalypsis verba sunt hæc. Discant qui non legerunt, recolant qui noverunt. *Vidi, inquit Joannes, in dextera sedentis super thronum, librum signatum sigillis septem, et non erat qui legeret, vel aperiret. Et ego, ait, flebam multum, quod nemo aperire librum dignus inveniretur. Et unus de senioribus dixit mihi: Ne flevieris; ecce vicit leo de tribu Juda, radix David. Et vidi, et ecce in medio throni Agnum stantem, tanquam occisum: et veniens accepit librum de dextera sedentis in throno, et aperuit librum: factaque est lætitia magna, et gratiarum actio.* Leonem Joannes audierat, et Agnum vidit, Agnus occisus est, Agnus accepit librum, Agnus aperuit, et apparuit Leo. Denique *dignus est, aiunt seniores, Agnus qui occisus est, accipere fortitudinem* (Apoc. v, 12). Non mansuetudinem amittere, sed accipere fortitudinem, ut et agnus maneat, et leo sit. Plus dico, ut mihi videtur, idem etiam liber est qui non poterat aperiri. Quis enim dignus inveniretur aperire hunc librum? Indignum se profiteretur et ipse Baptista Joannes, quo inter natos mulierum major nemo surrexit: *Non sum, inquit, dignus solvere corrigiam calceamenti ejus* (Marc. i, 7). Venerat enim ad nos calceata majestas, divinitas incarnata: venerat Dei Sapientia, sed in libro clauso utique et signato. Quod ligabat corrigia calceamenti, hoc claudebant signacula libri.

11. Sed quid dicimus super his septem? An forte triplex animæ virtus, ratio, memoria, et voluntas; et quadrifaria corporis compositio, ex elementis videlicet quatuor, in his septem est intelligenda, ut nihil de veritate humanitatis defuisse noverimus Salvatori? An magis humanitas ejus ipse est liber, et quærenda sunt signacula septem? Septem enim quædam arbitror inveniri, quibus maxime celabatur in carne præsentia majestatis, ut non posset aperiri liber, et sapientia quæ latebat agnosci. Sunt autem

quæ occurrunt interim, Matris desponsatio, qua partus virginis et conceptionis puritas velabatur, ita ut hominis fabri filius, fabricator hominis putaretur. Infirmas etiam corporis, qua nimirum plorans et vagiens, lactens et dormiens, et cæteris subjacens necessitatibus carnis, latebat inter hæc virtus divinitatis. Sic et circumcisionis signum suscipiens, peccati remedium, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere venerat et peccatum: et item in Ægyptum fugiens a facie Herodis reguli, nec Dei Filius agnosci poterat, nec Rex cæli. Quid trina illa tentatio inimici in deserto, in pinnaculo, supra montem? *Si filius Dei, inquit, es, dic ut lapides isti panes fiant;* et item: *Mitte te deorsum.* Neutrum Christus fecit, ut signaretur liber, ut falleretur astutus. Denique eousque seductus est, ut haberet jam pro constanti hominem esse purum, et in tantam vesaniam superbia cæca prorumperet, ut non diceret ultra: *Si filius Dei es, sed: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me* (Matth. iv, 3-9). Sextum est signaculum crucis, ubi pependit inter latrones, et cum iniquis deputatus est Dominus majestatis. Clausit et sepultura librum hunc: nec ullum signaculum omnino sic astrinxit, sic occultavit magnum pietatis sacramentum. Sepulto nimirum Domino, sola restare desperatio videbatur, adeo ut discipuli ipsi dicerent: *Quia nos sperabamus* (Luc. xxiv, 21). Quis non illo fleret in tempore clausum arcu librum, et non esse qui aperiret?

12. Sed ne flevieris ultra, Joannes sanete; etiam tu noli flere, Maria. Procul sit luctus, tristitiæ nebula dissipetur. Lætamini in Domino, et exsultate, justique et gloriamini, omnes recti corde (Psal. xxxi, 11). Dignus est Agnus qui occisus est, Leo qui resurrexit, postremo liber ipse dignus est aperire seipsum. Resurgens nimirum a mortuis, resurgens autem virtute propria, et post tres dies, sicut ipse prædixerat, testimonium perhibentibus inimicis; et resurgens in tanta majestate et gloria, indicat manifeste quæcunque prædiximus signacula, vel operimenta voluntaria, non necessaria; nec conditionis fuisse, sed dignationis. Quid tu nuper, Judæe, signabas lapidem monumenti? *Quia seductor ille dixerat adhuc vivens: Post tres dies resurgam* (Matth. xxvii, 63). Vere seductor, sed pius, non malitiosus. Denique *seduxisti me, Domine, et seductus sum, ait propheta vester in persona vestra; fortior me fuisti, et invaluablesti* (Jerem. xx, 7). Seduxit vos, o Judæi, in passione: nam in resurrectione invaluit et prævaluit vincens Leo de tribu Juda. Etenim, si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent (I Cor. ii, 8). Quid ergo facturus es? Et prædixit, et jam revixit. Diligenter explora signaculum sepulture, apertum est enim. Datur tibi signum Jonæ prophete, quia et prædixit ipse. Egreditur Jonas de ventre ceti: Christus de corde terræ tertia die procedit. Nisi quod manifeste plus quam Jonas hic (Matth. xii, 39-41), qui semptisum viriliter et ab ipso utero mortis eduxit. Propterea viri Ninivite

consurgent contra vos in judicio; propterea ipsi judices vestri erunt, quia prophete obtemperaverunt, vos nec Domino prophetarum.

13. Ubi est quod dicebatis: *Descendat de cruce, et credimus ei?* (Matth. xxvii, 42.) Crucis signaculum dirumpere voluistis, promittentes ad fidem vos introituros. Ecce apertum, non disruptum est: introite. Alioquin si non creditis resurgenti, utique nec credidissetis descendenti. Si sic vos scandalizabat crux Christi; verbum enim crucis *Judeis quidem scandalum* est, ait Apostolus (I Cor. i, 23); excitet vos saltem novitas resurrectionis. Invenimus nos in cruce gloriam. Nobis qui salvamur, Dei virtus est, et omnium, ut ostendimus, plenitudo virtutum. Sit vobis pars vel in resurrectione. Sed forte et illa, imo multo magis illa vos scandalizat, et odor vitæ nobis in vitam, vobis et odor mortis in mortem. Quid ergo insistimus? Non sustinet audire symphoniam et chorum senior frater, occisum nobis saginatum vitulum indignatur. Foris stat, omnino non acquiescit intrare (Luc. xv, 28). Ingrediamur nos, fratres, et epulemur in azymis sinceritatis et veritatis; et enim Pascha nostrum immolatus est Christus (I Cor. v, 7). Amplectamur commendatas nobis in cruce virtutes, humilitatem, patientiam, obedientiam, et charitatem.

14. In hac quoque tam præcipua solemnitate quid commendetur nobis, sedula cogitatione pensemus. Nempe resurrectio, transitus et transmigratio. Christus enim, fratres, non recidit hodie, sed resurrexit: non rediit, sed transit; transmigravit, non remeavit. Denique et ipsum quod celebramus Pascha, transitus, non reditus interpretatur: et Galilæa, ubi videndus nobis promittitur qui resurrexit, non remeationem sonat, sed transmigratorem. Credo jam aliquorum ingenia prævolant, et quorsum hæc velint tendere, suspicantur. Dicimus tamen breviter: præsertim ne devotionem vestram in tanta solemnitate sermonis videatur prolixitas onerare. Si post consummationem crucis in nostram hanc mortalitatem et vitæ præsentis ærumnas Christus Dominus revixisset; ego eum, fratres, non transiisse dicerem, sed rediisse; non transmigrasse in sublimius aliquid, sed ad statum remeasse priorum. Nunc autem quia transit in novitatem vitæ, nos quoque invitat ad transitum, vocat in Galilæam. Propterea siquidem quod mortuus est peccato, mortuus est semel; quia quod jam vivit, vivit non carni, sed Deo.

15. Quid nos dicimus, qui sacram Domini resurrectionem Paschæ privamus nomine, ut sit nobis in reditum magis quam in transitum? Luximus his diebus, compunctioni et orationi, gravitati et abstinentiæ dediti, cæterorum negligentias temporum sacro hoc quadragenario redimere et diluere cupientes. Communicavimus passionibus Christi, complantati ei denuo sumus per baptismum quemdam lacrymarum, poenitentiae, confessionis. Si ergo mortui sumus **998** peccato, quomodo vivemus adhuc

in illo? Si negligentias planximus, quid cause est ut recidamus nunc in eadem? Inveniemur nunc iterum curiosi ut ante, verbosi ut ante, pigri et negligentes ut ante, vani, suspiciosi, detractores, iracundi, cæterisque impliciti vitiiis, quæ tam anxie deploravimus his diebus. Lavi pedes meos, quomodo iterum inquinabo eos? exui me tunicam meam, quomodo induam eam? (Cant. v, 3.) Non est transmigratio hæc, fratres: non sic videbitur Christus, non hoc iter quo ostendat nobis Deus salutare suum. Denique qui retro respicit, indignus est regno Dei (Luc. ix, 62).

16. Sic amatores sæculi, inimici crucis Christi, cujus in vanum accepto nomine dicuntur Christiani, toto hoc tempore quadragesimali ad instantes inhiant dies Resurrectionis, heu! ut liberius indulgeant voluptati. Obnubilat, fratres, solemnitatis lætitiæ materia tristior; sed ipsius plangimus solemnitatis injuriam, quam dissimulare non possumus nec in ipsa, imo minus in ipsa. Proh dolor! peccandi tempus, terminus recidendi facta est resurrectio Salvatoris! Ex hoc nempe comessationes et ebrietates redeunt, cubilia et impudiciæ repetuntur, et laxantur concupiscentiis frena: quasi vero ad hoc surrexerit Christus, et non magis propter justificationem nostram. Sic honoratis, miseri, Christum, quem suscepistis? Venturo parastis hospitium, confitentes peccata cum gemitu, castigantes corpora, elemosynas impendentes: et ecce susceptum proditis inimicis, imo exire compellit, priores nequitas admitendo. Neque enim cohabitatio esse potest luci ad tenebras, Christi cum superbia, cum avaritia, cum ambitione, cum fraterno odio, cum luxuria, cum fornicatione. Quid enim minus præsentis debetur, quam venturo? Quid minus reverentiæ resurrectionis tempus exigit, quam passionis? Sed vos, ut manifestum est, neutram honoratis. Nam, si compereremini et conregnaretis; si commoreremini, et conresurgeretis.

17. Nunc autem ex sola consuetudine temporis et simulatione quadam humiliatio illa processit, quam non sequitur exsultatio spiritualis. Propter hoc, ut ait Apostolus, *multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi* (I Cor. xi, 30). Propter hoc crebra in diversis regionibus hominum mortalitas, specialiter his diebus. Quid enim? Deprehensi estis inter angustias, prævaricatores, non qui prævaricati estis, sed qui persistitis in peccato, addentes prævaricationem, aut penitus impenitentes, aut tepide poenitentes; nec periculosa [alias pericula] fugientes, vel post miseram experientiam, incentiva peccati. Irrerit vos inimicus perplexis, ut ait Scriptura, nervis testiculorum (Job. xl, 12). Si hac conscientia Christi sacramenta refugitis, nihil vobis commune cum Christo, non habetis vitam in vobis. Ipsum audite dicentem: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in vobis* (Joan. vi, 54). Si indigne suscipitis, judicium vobis manducatis, sanctum corpus Domini non diju-

dicantes. Redite ergo, prævaricatores, ad cor, et in toto corde quaerite Dominum, et odite malum; poenitentes non verbo tantum et lingua, sed spiritu et veritate. Quia vero non satis cecidisse piget hominem, ut videtur, qui adhuc manere disponit in lubrico; aut errasse, qui ducem non quaerit: sit veræ compunctionis indicium, opportunitatis fuga, subtractio occasionis. Alioquin timendum valde ne dies ista (siquidem et ipsa posita est in ruinam et resurrectionem multorum) reprobet vos, vel tanquam manifeste alienos a Christo, Christo non communicantes, vel tanquam socios Judæ, in quem intravit Satanas post buccellam (*Joan. xiii, 27*).

18. Sed quid ad nos, fratres, de his qui foris sunt iudicare? nisi quod in eodem non fuisse laqueo plangimus, ab eodem erutos gratulamur, sola misericordia operante, in quo miserabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus. Utinam autem vel nos jam sanctificati, et penitus alieni ab hac misera et sacrilega consuetudine inveniamur, nec quidquam in nobis pereat **899** aut minuatur de exercitio spiritali sacræ resurrectionis adventu, sed transire magis et exrescere studeamus! Quicumque enim

IN TEMPORE RESURRECTIONIS, AD ABBATES.

SERMO II (43).

De lectione evangelica, « Maria Magdalene, Maria Jacobi, et Salome, » etc. (*Marc. xvi, 1*).

1. Accepimus ab Apostolo habitare Christum per fidem in cordibus nostris (*Ephes. iii, 17*). Unde videtur non incongrue intelligi posse, tandiu Christum in nobis vivere, quandiu vivit fides. At postquam fides nostra mortua est, quodam modo Christus mortuus est in nobis. Porro fidei vitam opera attestantur, sicut scriptum est: *Opera, quæ dedit mihi Pater, ipsa testimonium perhibent de me (Joan. v, 36)*. Nec discrepare videtur ab hac sententia, qui fidem sine operibus mortuam asserit in semetipso (*Jac. ii, 20*). Sicut enim corporis hujus vitam ex motu suo dignoscimus, ita et fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis est anima, per quam movetur et sentit; vita vero fidei charitas est, quia per illam operatur, sicut in Apostolo legis: *Fides quæ per dilectionem operatur (Galat. v, 6)*. Unde et refrigerante charitate fides moritur, sicut corpus anima recedente. Tu ergo si videris hominem in bonis operibus strenuum, et fervore conversationis hilarem; vivere in eo fidem non dubites, indubitata tenens vitæ illius argumenta. Sed sunt nonnulli, qui, cum spiritu cœperint, heu! carne postea consummantur. Scimus autem quia jam tunc non permaneat in eis spiritus vitæ, quia scriptum est: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est (Gen. vi, 3)*. Quod si non permanet spiritus, haud dubium quin excidat charitas, quæ nimirum

(43) Sic veterem sermonum paschaliū ordinem restitimus ex manuscriptis et primis editis, omisso hic sermone 44 De diversis, qui post sequentem

A post lamenta poenitentiae non ad carnales redit consolationes; sed in fiduciam divinæ miserationis excedit, ingreditur novam quamdam devotionem et gaudium in Spiritu sancto; nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quam deletatur memoria et inflammatur æternorum desiderio præmiorum: is plane est cum Christo resurgit, qui Pascha celebrat, qui festinat in Galilæam. Vos ergo, charissimi, si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram (*Coloss. iii, 1, 2*): ut quemadmodum Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et vos in novitate vitæ ambuletis (*Rom. vi, 4*); ut a seculari lætitia et consolatione mundi per compunctionem et tristitiam, quæ secundum Deum est, ad devotionem sanctam, et spiritualem vos transire gaudeatis exultationem, ipso præstante, qui transivit ex hoc mundo ad Patrem, et nos quoque trahere post se, et in Galilæam vocare dignatur, ut semetipsum nobis ostendat, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

C diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis (*Rom. v, 5*).

2. Porro fidei vitam, ut jam diximus, in charitate constituit, qui fidem per dilectionem perhibuit operari. Hinc ergo colligitur, recedente Spiritu fidem mori; quoniam Spiritus est qui vivificat (*Joan. vi, 64*). Denique, si sapere secundum carnem mors est (*Rom. viii, 6*); non dubium quin illi quos vivere lætabamur, quandiu facta carnis spiritu mortificabant, secundum carnem viventes plangendi sint tanquam mortui. Unde et in eodem apostolo legis: *Si, inquit, secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis (ibid., 13)*. Væ tibi, quicumque es, canis reversus ad vomitum, et sus lota in volutabro luti (*II Petr. ii, 22*)! Non ad eos tantum loquor qui corpore, sed etiam eos qui corde redeunt in Ægyptum, sæculi hujus oblectamenta sectantes, ac proinde fidei vitam quæ est charitas, non habentes. Si quis **900** enim diligit mundum, non est charitas Patris in eo (*I Joan. ii, 15*). Quis magis mortuus eo, qui fovet ignem in sinu, peccatum in conscientia; nec sentit, nec expavescit, nec excutit?

3. Ecce igitur Christus in sepulcro, fides mortua est in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt sanctæ mulieres, quæ solæ ex omnibus suis ampliori tenebantur affecta? *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum*. Nunquid ut suscitarent? Et nos scimus, fratres, quia suscitare nostrum non est, sed ungeri nobis incumbit. Cur hoc? Nempe ne feteat sermonem tertium olim collocari solebat. Confer sermonem 58 De diversis.

qui hujusmodi est ne sit cæteris odor mortis, ne pereffluat, et penitus dissolvatur. Emant proinde aromata sua tres mulieres, mens, lingua, manus. De his enim, ut arbitror, Petrus mandatum accepit tertio pascere gregem Domini (*Joan. xxi, 17*). Pasce, inquit, mente, pasce ore, pasce opere; pasce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione.

4. Quærat igitur mens aromata sua: ante omnia compassionis affectum, dehinc rectitudinis zelum, et inter hæc discretionis spiritum non omittat. Quoties enim peccantem videris fratrem, continuo procedere debet compassionis affectus, tanquam cognatus humanitati, quippe quem concipis ex teipso. Vos, inquit Apostolus, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne et tu tenteris (*Galat. vi, 1*). Et cum exiret Dominus bajulans sibi crucem, et plangerent super eum, nondum quidem omnes tribus terræ, sed mulieres paucae, conversus ad eas: *Filiæ, inquit, Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, et super filios vestros (Luc. xxiii, 28)*. Ordinem diligenter attende. Super vos, inquit, primo; deinde super filios vestros. Temetipsum attende, ut alii noveris compati, ut arguas in spiritu lenitatis. Teipsum considera, ne et tu tenteris. Sed, quia exemplum efficacius persuadet et altius imprimi animo, mitto vos ad sanctum illum senem, qui cum audisset peccasse unum ex fratribus, amarissime flebat, inquit: « Ille hodie, et ego cras (*In Vitis Patrum*). » Qui sic flebat super se, putas quia non compassus sit fratri? Hic itaque compassionis affectus multis quidem prodest, quia animus liberalis contristare, quem pro se viderit anxium, erubescit.

5. Sed quid agimus, quod nonnulli dura cervice et atrita sunt fronte, ut quo magis eis compatimur, tanto magis nostra et passione et patientia abutantur? Nonne sicut compatiēbamur fratri, ita ipsi justitiæ compatiendum est, quam videmus tam impudenter abjici, tam imprudenter provocari? Scio quia, si qua in nobis est charitas, contemptum hunc Dei ferre æquanimiter non possumus. Hic est zelus justitiæ, quo adversus delinquentes accendimur, tanquam pietate ducti erga eam, quam contemni videmus, justitiæ Dei. Verumtamen oportet ut priora sibi vindicet compassionis affectus. Alioquin in spiritu vehementi conterimus naves Tharsis, conterimus quassatum calamum, extinguimus linum fumigans.

6. Sed, cum uterque aderit, videlicet et compassionis affectus, et zelus justitiæ; necesse est ut adsit spiritus discretionis, ne forte, cum oporteat hunc exhiberi, ille procedat, et indiscretio ipsa confundat universa. Habeat itaque mens nostra tertium, scilicet spiritum discretionis, ut miscens apte temporibus tempora, opportune æmulari et nihilominus ignoscere sciat. Samaritanus sit, custodiens et observans quando oleum misericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat. Et ne forte meum putetis inventum, prophetam audite in Psalmo, hæc eadem et

eodem ordine postulantem: *Bonitatem, inquit, et disciplinam, et scientiam doce me (Psal. cxviii, 66)*.

7. Sed unde hæc nobis? Neque enim talia profert virtutum germina terra cordis nostri, sed magis spinas et tribulos germinat nobis. Emere ergo oportet. A quo autem emenda sunt? Ab eo utique qui ait: *Venite, emite absque argento et absque ulla commutatione **901** vinum et lac (Isa. lv, 1)*. Non ignoratis quid lactis dulcedo, quid vini designet austeritas. Quid est autem emere sine argento et sine commutatione? Non talis est emptio apud amatores hujus sæculi; sed apud auctorem sæculi alia esse non potest. Propheta enim dixit Domino: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges (Psal. xv, 2)*. Quam igitur commutationem ei dabit homo pro gratia sua, qui nullius eget, et cujus sunt universa? Gratia gratis datur: etiam cum emitur, gratis emitur; quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur.

8. Tria ergo aromata mentis nummo propriæ voluntatis emenda sunt. Quam quidem dimittentes nihil amittimus, etiam et lucratur plurimum, commutantes illam in melius, ut communis fiat quæ propria fuit. Porro communis voluntas charitas est. Emimus ergo absque commutatione, recipientes quod non habuimus, et quod habuimus, melius retinentes. Quando vero compatietur fratri, qui in propria voluntate nescit compati nisi sibi? aut quando amans seipsum diliget justitiam, et odio habebit iniquitatem? Simulare quidem potest ante oculos hominum, etiam et semetipsum seducere, ut, cum privato amore vel odio ducitur, compassionis affectum, aut zelum putet esse justitiæ. Verum facile est nosse quam sint aliena a propria voluntate, quæ propria sunt charitatis, cui illa recta fronte contrariam se constituit. Nam charitas benigna est, charitas super iniquitate non gaudet (*I Cor. xiii, 4, 6*). Jam de spiritu discretionis scimus, quia nihil sic illum exstinguit quomodo voluntas propria, subvertens corda hominum, et rationis oculos claudens. Emenda proinde sunt tria mentis aromata, affectus compassionis, rectitudinis zelus, et spiritus discretionis, nummo, ut dictum est, propriæ voluntatis.

9. Linguae quoque aromata tria nihilominus sunt: modestia in increpando, copia in exhortando, efficacia in persuadendo. Vis habere hæc aromata? Eme illa a Domino Deo tuo. Eme, inquam, et sicut priora, sine ulla commutatione; ut aliquid recipias, perdas nihil. Eme a Domino moderatam correptionem, quia omnino magnum quoddam bonum et datum optimum est, et quod habeant pauci. *Linguam enim, ut ait beatus Jacobus, nemo domare potest (Jac. iii, 8)*. Videas multos, sincera licet intentione et benigno acedant animo, leviter dicere quod graviter audiatur. Volat irrevocabile verbum (*Hor. Epist. I, xviii, 71*); et quod sanare debuerat, quia mordacius forte videtur, exasperat et exulcerat magis; quando negligentia additur impudentia, etiam et impatientia cumulat; ut qui in sordibus erat, sordescat